

PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

247

Finanse publiczne

pod redakcją
Jerzego Sokołowskiego
Michała Sosnowskiego
Arkadiusza Żabińskiego

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Teresa Famulska, Beata Filipiak, Tadeusz Juja, Andrzej Miszczuk,
Krystyna Piotrowska-Marczak, Marzanna Poniatowicz, Grażyna Wolska,
Urszula Zagóra-Jonszta

Redakcja wydawnicza: Jadwiga Marcinek, Joanna Świrska-Korlub

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Zespół

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-213-0

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Grażyna Ancyparowicz, Miłosz Stanisławski: Polski długi publiczny w latach 1991-2015	13
Arkadiusz Babczuk: Zadłużenie spółek komunalnych. Wybrane problemy..	24
Wiesława Cieślewicz: Zwolnienie podatkowe jako forma wspierania inwestycji – przypadek specjalnych stref ekonomicznych w Polsce	36
Agnieszka Cyburt: Uwarunkowania absorpcji funduszy Unii Europejskiej na przykładzie gmin województwa lubelskiego	46
Jolanta Gałuszka: Koncepcja ujednoczenia podatku w prawie Unii Europejskiej.....	60
Feliks Grądalski: Równowaga finansów publicznych w warunkach reparycyjnego systemu emerytalnego	70
Sylvia Grenda: Niejednoznaczność przepisów podatkowych i jej wpływ na przejrzystość systemu podatkowego w Polsce	79
Piotr Gut: Wybrane regulacje europejskie i krajowe mające przeciwdziałać nadużyciom w podatku VAT.....	90
Dagmara Hajdys: Procedura wyboru partnera prywatnego jako podstawowa determinanta zawarcia umowy partnerstwa publiczno-prywatnego.....	100
Jarosław Hermaszewski: Problemy w ocenie skuteczności zarządzania jednostką samorządu terytorialnego – analiza porównawcza wybranych gmin	109
Małgorzata Magdalena Hybka: Podatkowa grupa kapitałowa na gruncie przepisów ustawy o podatku obrotowym w Niemczech	120
Maria Jastrzębska: System zarządzania ryzykiem w jednostce samorządu terytorialnego – zarys problemu	130
Danuta Kołodziejczyk: Subwencja wyrównawcza jako źródło wsparcia finansowego gmin w Polsce.....	139
Paweł Kowalik: Sposób obliczania potencjału podatkowego niemieckich gmin	151
Iwona Kowalska: Instrumenty finansowe wspierające ideę podwyższenia wieku emerytalnego w Polsce	161
Agnieszka Krzemińska: Ekonomiczna pozycja sektora samorządowego w systemie finansów publicznych w Polsce	170
Janusz Kudła: Zmiany struktury wpływów budżetowych w wybranych państwach Unii Europejskiej w latach 2008-2010	180
Piotr Laskowski: Budżet zadaniowy jako narzędzie realizacji strategii rozwoju jednostki samorządu terytorialnego	191

Sylwia Łęgowik-Świącik: Problemy wdrażania kontroli zarządczej w sektorze finansów publicznych	202
Zofia Łękawa: Możliwości wykorzystania metody DEA do oceny wiarygodności ekonomicznej jednostki samorządu terytorialnego – przegląd badań i praktyczny aspekt zastosowania metody	210
Paweł Marszałek: Finansyzacja – problemy i kontrowersje	220
Magdalena Miszczuk: Deficyty i zadłużenie wybranych jednostek samorządu terytorialnego w świetle ograniczeń ustawowych	231
Ewelina Młodzik: Zarządzanie ryzykiem w świetle nowej ustawy o finansach publicznych	240
Jarosław Olejniczak: Wskaźnik podstawowych dochodów podatkowych na mieszkańca a poziom rozwoju gmin – na przykładzie województwa dolnośląskiego	249
Monika Pasternak-Malicka: Elektroniczne deklaracje jako dogodna forma rozliczeń podatku dochodowego od osób fizycznych	260
Paweł Piątkowski: Strategie finansowania długu publicznego a ryzyko kryzysu walutowego	274
Krystyna Piotrowska-Marczak: Kierunki i skutki reformy finansów publicznych w Polsce od 2012 roku	283
Krystyna Piotrowska-Marczak, Tomasz Uryszek, Aneta Tylman: Zarządzanie finansami publicznymi poprzez dążenie do osiągnięcia nadwyżki budżetowej	292
Marian Podstawka, Agnieszka Deresz: Redystrybucyjna rola obciążeń finansowych osób fizycznych w latach 2008-2010	301
Piotr Ptak: Wydatkowa reguła dyscyplinująca a poprawa stanu finansów publicznych w Polsce	314
Joanna Rakowska: Statystyczne i praktyczne znaczenie środków unijnych dla gmin	325
Jarosław Skorwider: Możliwości kształtowania potencjału inwestycyjnego powiatów	336
Michał Sosnowski: Realizacja zasady sprawiedliwego opodatkowania w podatku dochodowym od osób fizycznych	346
Marcin Stępień: Klasyfikacja i pomiar wybranych kategorii ekonomicznych w aspekcie prawa bilansowego i podatkowego	359
Monika Szudy: Polityka fiskalna Hiszpanii w warunkach kryzysu ekonomicznego 2008+	367
Michał Thlon, Piotr Podsiadło: Emisja obligacji katastrofalnych w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego jako źródło finansowania ryzyka katastrof	378
Monika Truszkowska-Kurstak: Problematyka zachowania wiarygodności sprawozdań finansowych samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej w świetle obowiązujących przepisów prawa – wybrane zagadnienia	390

Alina Walenia: Zasilanie finansowe z budżetu państwa a realizacja ustawowych zadań przez gminy Podkarpacia.....	401
Adam Wasilewski: Finansowe wsparcie Unii Europejskiej dla gminnych inwestycji infrastrukturalnych jako instrument polityki rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.....	412
Mirosław Wasilewski, Marzena Ganc: Funkcjonowanie podatku VAT w opinii rolników indywidualnych oraz możliwości wprowadzenia podatku katastralnego w rolnictwie.....	421
Barbara Wieliczko: Stan finansów publicznych w Polsce a wsparcie rolnictwa.....	430
Dorota Wyszowska: Zdolność absorpcyjna jednostek samorządu terytorialnego w zakresie środków pomocowych UE (na przykładzie gmin województwa podlaskiego).....	440
Jolanta Zawora: Partnerstwo publiczno-prywatne jako forma finansowania inwestycji publicznych.....	449
Magdalena Ziolo: Inwestycje komunalne w aspekcie dobra publicznego i zdolności gmin do ich realizacji.....	459
Arkadiusz Żabiński: Instytucjonalne uwarunkowania wykorzystania uproszczonych form opodatkowania.....	470

Summaries

Grażyna Ancyparowicz, Miłosz Stanisławski: Public deficit in Poland from 1991 to 2015.....	23
Arkadiusz Babczuk: Municipal companies' debt. Selected problems.....	35
Wiesława Cieślewicz: Tax relief as a form of investment support – a case of special economic zones in Poland.....	45
Agnieszka Cyburt: Conditioning of absorption of the European Union funds on the example of communes of the Lubelskie Voivodeship.....	59
Jolanta Gałuszka: The concept of tax unification in the European Union law.....	69
Feliks Grądalski: Public finance equilibrium in defined benefit pension system.....	78
Sylwia Grenda: The ambiguity of tax regulations and its influence on the transparency of the Polish tax system.....	89
Piotr Gut: Selected European and Polish regulations to prevent value added tax abuse.....	99
Dagmara Hajdys: The procedure for selecting a private partner as a prerequisite for concluding a public-private partnership agreement.....	108
Jarosław Hermaszewski: Problems in the assessment of management effectiveness of local government units – comparative analysis of selected communities.....	119

Malgorzata Magdalena Hybka: VAT grouping in the provisions of the turnover tax law in Germany.....	129
Maria Jastrzębska: Risk management system in territorial self-government units – outline of the issue	138
Danuta Kołodziejczyk: Compensatory subsidies as a source of financial support for Polish communes	150
Paweł Kowalik: The method of calculating the amount of fiscal capacity of German municipalities.....	160
Iwona Kowalska: Financial instruments to support the idea of extending retirement age in Poland	169
Agnieszka Krzemińska: Local government sector economic position in the public finances in Poland	179
Janusz Kudła: Adjustment of general government revenues during the financial crisis 2008-2010.....	190
Piotr Laskowski: Assignment budgeting as a tool for implementing developmental strategies of local government units	201
Sylvia Łęgowik-Świącik: Problems with the implementation of management control in public finance sector.....	209
Zofia Łękawa: Potential applications of data envelopment analysis in the evaluation of economic credibility of a self-government entity – a review of research and a practical aspect of method’s application.....	219
Paweł Marszałek: Financialization – problems and controversies	230
Magdalena Miszczuk: Deficits and debt of selected self-government units in the light of statutory restrictions.....	239
Ewelina Młodzik: Risk management in the light of the act of public finance	248
Jarosław Olejniczak: Basic tax income per capita versus the level of development of municipalities – the example of Lower Silesian voivodeship..	259
Monika Pasternak-Malicka: E-filing as a convenient way to file personal income tax forms	273
Paweł Piątkowski: Strategies of financing of public debt and the risk of currency crisis	282
Krystyna Piotrowska-Marczak: Directions and effects of public finance reform in Poland from 2012.....	291
Krystyna Piotrowska-Marczak, Tomasz Uryszek, Aneta Tylman: Management of public finances in a way leading to the budgetary surplus	300
Marian Podstawka, Agnieszka Deresz: Redistribution function of personal financial charges in 2008-2010	313
Piotr Ptak: Disciplined spending rule and improvement of public finances position in Poland	324
Joanna Rakowska: Significance of EU funds for communes – budget aspects and authorities’ opinions.....	334
Jarosław Skorwider: Opportunities of creating the investment potential of rural counties	344

Michał Sosnowski: Implementation of the principle of fair taxation in the individual income tax	358
Marcin Stępień: Classification and measurement of some economic categories in the aspect of balance and tax law.....	366
Monika Szudy: Fiscal policy in Spain in the conditions of economic crisis 2008+	377
Michał Thlon, Piotr Podsiadło: Issue of catastrophic bonds in the range of Public Private Partnership as a source of disaster risk financing.....	389
Monika Truszkowska-Kurstak: Problems of maintaining credibility of independent public health care centres' financial reports in the light of law chosen issues.....	400
Alina Walenia: Financing from state budget and implementation of statutory tasks by Subcarpathian communes.....	411
Adam Wasilewski: EU financial support for communal infrastructural investments as a tool of development policy of non-agricultural economic activity in rural areas	420
Mirosław Wasilewski, Marzena Ganc: Functioning of Value Added Tax in the opinion of individual farmers and the possibilities of cadastral tax implementation in agriculture	429
Barbara Wieliczko: Public finance in Poland vs. support for agriculture	439
Dorota Wyszowska: Self-government entities' absorption capacity of EU aid funds (Podlaskie Voivodeship communes – case study).....	448
Jolanta Zawora: Public-private partnership as a form of financing of public investment.....	458
Magdalena Ziolo: Municipal investments as a category of public goods and the ability of municipalities to undertake them	469
Arkadiusz Żabiński: Institutional conditioning of use lump-sum-based forms of taxation	481

Monika Szudy

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

POLITYKA FISKALNA HISZPANII W WARUNKACH KRYZYSU EKONOMICZNEGO 2008+

Streszczenie: W ostatnich dwóch dekadach obserwuje się nie tylko wzrost liczby, ale także zmianę charakteru zjawisk kryzysowych w różnych obszarach gospodarki światowej. Złałanie koniunktury może w istotny sposób ograniczyć możliwości równoważenia sektora finansów publicznych. Wzrost nadmiernego deficytu budżetowego i długu publicznego może ponadto stanowić istotną barierę w procesie wzrostu gospodarczego. Ważnym instrumentem w procesie bilansowania strony dochodowej i wydatkowej budżetu państwa jest polityka fiskalna, która odgrywa szczególną rolę w krajach członkowskich unii walutowej. Celem artykułu jest zaprezentowanie roli polityki fiskalnej w równoważeniu sektora finansów publicznych w Hiszpanii w okresie kryzysu ekonomicznego i próba odpowiedzi na pytanie o skuteczność polityki fiskalnej w długim okresie.

Słowa kluczowe: polityka fiskalna, finanse publiczne.

1. Wstęp

W obszarze finansów publicznych kryzysy gospodarcze skutkują przede wszystkim zmniejszeniem dochodów budżetowych (głównie wpływów z tytułu podatków), co z kolei powoduje konieczność dostosowań po stronie wydatków publicznych. Trudności ze zbilansowaniem strony dochodowej i wydatkowej budżetu państwa przerażają się niejednokrotnie w rosnący deficyt budżetowy i dług publiczny, stanowiące niejednokrotnie istotne bariery w procesie wzrostu gospodarczego.

Współczesny kryzys gospodarczy i jego negatywne konsekwencje dla finansów publicznych Hiszpanii mają istotne znaczenie nie tylko z punktu widzenia gospodarki tego kraju, ale także z punktu widzenia całej strefy euro. Hiszpańska gospodarka należy do grupy największych gospodarek Unii Europejskiej, a ponadto jest traktowana przez inwestorów jako gospodarka wzorcowa (większa i z mniejszym długiem publicznym) dla takich krajów, jak: Irlandia, Włochy, Portugalia czy Grecja. Konieczność udzielenia jej pomocy z zewnątrz w związku z potencjalnym kryzysem fiskalnym może stać się przyczyną utraty zaufania do wymienionych krajów strefy euro i skutkować dalszym odpływem kapitału z tego regionu.

W opracowaniu zaprezentowano sytuację sektora finansów publicznych w Hiszpanii w latach 2003-2011 z uwzględnieniem podziału tego okresu na okres poprze-

dzający wybuch światowego kryzysu ekonomicznego oraz okres następujący bezpośrednio po załamaniu koniunktury na rynkach światowych. Ponadto przedstawiono działania w ramach polityki fiskalnej rządu hiszpańskiego realizowane przed globalnym kryzysem ekonomicznym oraz instrumenty fiskalne zastosowane w odpowiedzi na zmiany zachodzące w gospodarce hiszpańskiej po 2008 r. Nadwyżki budżetowe, jakie Hiszpania wypracowywała w okresie bezpośrednio poprzedzającym załamanie koniunktury, skłaniają do poszukiwania odpowiedzi na pytanie o zasadność równoważenia lub generowania dodatniego salda budżetu państwa i podejmowania starań w celu obniżenia długu publicznego, skoro w okresie załamania koniunktury można nie uniknąć głębokiego kryzysu fiskalnego. Czy skuteczność polityki fiskalnej w długim okresie jest kwestią wątpliwą?

2. Polityka fiskalna jako instrument pobudzania koniunktury – zagadnienia teoretyczne

Polityka fiskalna¹ obejmuje całość aktywności państwa dotyczącej doboru źródeł i metod gromadzenia dochodów publicznych oraz kierunków i sposobów realizacji wydatków publicznych, które służą osiągnięciu celów gospodarczych i społecznych. Działanie instrumentów polityki fiskalnej ma charakter krótkookresowy, ponieważ polityka fiskalna wraz z polityką monetarną stanowią narzędzia oddziaływania państwa na popytową stronę gospodarki, umożliwiając prowadzenie aktywnej polityki antycyklicznej². Stabilizowanie wahań produkcji i zatrudnienia może odbywać się na dwa sposoby: poprzez wykorzystanie automatycznych stabilizatorów koniunktury oraz działania dyskrecyjne rządu. O ile istotnymi zaletami automatycznych stabilizatorów koniunktury jest ich symetryczne działanie i brak opóźnień, o tyle ostatni kryzys zweryfikował te instrumenty jako mało skuteczne³. U podstaw dyskrecyjnej polityki fiskalnej leży jedna z idei keynesizmu, która zakłada brak konieczności zrównoważenia budżetu państwa. Natomiast liberalne nurty myśli ekonomicznej kwestionują celowość i skuteczność wykorzystania deficytu budżetowego jako narzędzia polityki stabilizacyjnej⁴. Środki ekspansji fiskalnej neguje zwłaszcza teoria cykli koniunkturalnych szkoły austriackiej, która podkreśla, że kryzys oczyszcza gospo-

¹ W literaturze zamiennie stosuje się pojęcia polityki fiskalnej i budżetowej. *Polityka gospodarcza*, red. B. Winiarski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006, s. 380-397.

² Podmiotami polityki fiskalnej stanowiącymi skonsolidowany sektor finansów publicznych są: 1) wszystkie jednostki władzy centralnej, stanowej lub lokalnej, 2) jednostki instytucjonalne funduszy ubezpieczeń społecznych, 3) nierynkowe instytucje non-profit finansowane i kontrolowane przez jednostki państwa. N. Acocella, *Zasady polityki gospodarczej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 384.

³ Z badań empirycznych przeprowadzonych na początku XXI wieku wynika, iż automatyczne stabilizatory mogą ograniczyć wahania cykliczne o 10-30%, a ich skuteczność zależy od rozmiarów sektora rządowego i progresywności systemu podatkowego. M. Buti, A. Sapir, *EMU and Economic Policy in Europe. The Challenge of the Early Years*, Edward Elgar Publishing Ltd, Cheltenham 2002.

⁴ *Polityka...*, s. 394.

darkę z nieefektywnych inwestycji powodujących jej nierównowagę⁵. Niemniej jednak w literaturze przedmiotu podkreśla się potrzebę uwzględniania społecznych i politycznych skutków załamania finansów publicznych, co wynika z konieczności zapewnienia ciągłości finansowania zobowiązań współczesnego państwa⁶.

Ekspansywna polityka fiskalna może sprzyjać ożywieniu gospodarczemu dzięki zmniejszeniu podatków i zwiększaniu wydatków budżetowych. Jednak nadmierny wzrost wydatków z budżetu państwa może spowodować wzrost deficytu budżetowego i w konsekwencji także długu publicznego, które w długim okresie stanowią istotną barierę wzrostu gospodarczego⁷.

Polityka fiskalna odgrywa szczególną rolę w krajach, które utworzyły wspólny obszar walutowy. To przede wszystkim na instrumenty fiskalne spada ciężar łagodzenia negatywnych skutków cykli koniunkturalnych i stabilizowania gospodarek poszczególnych państw⁸. Jednak w związku z tym, że indywidualne decyzje w zakresie suwerennych polityk fiskalnych wywierają wpływ na sytuację makroekonomiczną pozostałych państw członkowskich strefy, w ramach Unii Gospodarczej i Walutowej podjęto próbę stworzenia ponadnarodowych ram instytucjonalnych polityki fiskalnej w postaci Paktu Stabilności i Wzrostu⁹. Stanowi on rozszerzenie podstaw prawnych koordynacji polityk gospodarczych zawartych w Traktacie ustanawiającym Wspólnotę Europejską w postaci zmienionej przez Traktat o Unii Europejskiej¹⁰.

⁵ M. Blaug, *Teoria ekonomii. Ujęcie retrospektywne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000, s. 556-557.

⁶ S. Owsiak, *Wpływ kryzysu finansowego na wydatki publiczne*, [w:] *Finanse publiczne a kryzys ekonomiczny*, red. A. Alińska, B. Pietrzak, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2011, s. 70.

⁷ Praktyka gospodarcza dostarcza przykładów na to, że ekspansywna polityka fiskalna prowadzona w okresie kryzysu gospodarczego (polegająca przede wszystkim na zwiększaniu wydatków budżetowych) może wywołać skutki odwrotne od zamierzonych. W latach 90. XX wieku podczas kryzysu gospodarczego rząd Szwecji dekapitalizował banki kwotą stanowiącą równowartość 4,47% PKB Szwecji. Rosnący dług publiczny wywołał wówczas pesymistyczne nastroje wśród gospodarstw domowych i przedsiębiorców, co przełożyło się na zmniejszenie konsumpcji i inwestycji w gospodarce. Deficyt budżetowy wzrósł do 11% PKB w 1993 r., a dług publiczny z 41% w 1990 r. do 76% PKB w 1993 r. Szerzej zob. M. Iwanicz-Drozdowska, *Kryzysy bankowe w Europie. Kraje uprzemysłowione*, [w:] *Kryzysy bankowe. Przyczyny i rozwiązania*, red. M. Iwanicz-Drozdowska, PWE, BFG, Warszawa 2002, s. 110; S. Owsiak, wyd. cyt., s. 72.

⁸ P. Gajewski, L. Skiba, *Problemy polityki fiskalnej Polski na drodze do strefy euro w kontekście uwarunkowań i doświadczeń innych państw*, NBP, Biuro ds. Integracji ze Strefą Euro, Warszawa 2010, s. 3.

⁹ Na Pakt Stabilności i Rozwoju składają się dwa rozporządzenia Rady i jedna uchwała: Rozporządzenie Nr 1466/97 w sprawie wzmocnienia nadzoru nad stanem budżetów oraz nadzoru i koordynacji polityk gospodarczych i Rozporządzenie Nr 1467/97 w sprawie przyspieszenia i wyjaśnienia wdrażania procedury przeciwdziałania nadmiernemu deficytowi oraz Uchwała Rady Europejskiej z dnia 17 czerwca 1997 r. (97/C 236/01).

¹⁰ Zapisy w traktacie stanowią wytyczne dla polityk gospodarczych państw członkowskich, a nadzór nad ich realizacją ma charakter monitoringu i perswazji. M. Czernielewska-Rutkowska, *Europeizacja polityki fiskalnej – adaptacja państw członkowskich do ram budżetowych UE. Wnioski dla Polski*, Centrum Europejskie Natolin, Warszawa 2003, s. 6.

3. Polityka fiskalna hiszpańskiego rządu do 2007 roku

Obciążenia podatkowe w Hiszpanii kształtują się poniżej średniego poziomu dla wszystkich krajów członkowskich UE¹¹. Cechą charakterystyczną hiszpańskiego systemu podatkowego na początku XXI wieku było relatywnie niskie opodatkowanie konsumpcji i wysokie opodatkowanie pracy¹². W Hiszpanii wpływ koniunktury gospodarczej na poszczególne dochody hiszpańskiego budżetu, a także wrażliwość równowagi budżetowej na zmiany PKB w ostatnich latach były mniejsze niż przeciętnie w krajach członkowskich strefy euro. W 2003 r. elastyczność równowagi budżetowej¹³ względem zmian PKB w Hiszpanii wynosiła 0,44, podczas, gdy średni jej poziom dla krajów strefy euro wyniósł 0,48¹⁴.

W latach 90. XX wieku polityka gospodarcza Hiszpanii została podporządkowana procesowi wypełniania kryteriów z Maastricht. Podjęte działania skutkowały stopniowym zmniejszaniem deficytu budżetowego i osiągnięciem nadwyżki budżetowej w latach 2005-2007, jak również zmniejszeniem relacji długu publicznego do PKB do poziomu 36,2%. Osiągnięciu dobrych wyników sprzyjało wysokie tempo wzrostu gospodarczego (tab. 1).

Jednym z podstawowych czynników dynamicznego wzrostu gospodarczego był wówczas wzrost popytu konsumpcyjnego i inwestycyjnego finansowany przez sektor bankowy¹⁵.

¹¹ W 2003 r. wielkość łącznych obciążeń podatkowych (z tytułu podatków pośrednich, bezpośrednich i składek na ubezpieczenie społeczne) w Hiszpanii stanowiła 36,5% PKB, podczas gdy średnia unijna dla 25 krajów członkowskich sięgała 41,5% PKB. W kolejnych latach odnotowano tendencję spadkową obciążeń podatkowych i w 2010 r. wpływy budżetowe z tytułu podatków stanowiły w Hiszpanii 32,9 %, a w UE-27 39,6 % PKB. Jeszcze w 2003 r. łączne obciążenia podatkowe w Szwecji, obejmujące podatki pośrednie, podatki bezpośrednie oraz składki na ubezpieczenie społeczne stanowiły 51,4 % PKB. W Danii i Belgii wysokość łącznych obciążeń podatkowych przekraczała w tym samym roku poziom 48 % PKB. W 2010 r. nadal te same trzy kraje odnotowały najwyższy poziom tego wskaźnika: Dania 48,5%, Belgia 46,4% oraz Szwecja 46,3%. K. Wach, *Systemy podatkowe krajów Unii Europejskiej*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2005, s. 35; L. Wahrig, *Tax revenue in the European Union*, Eurostat, „Statistics in Focus” 2/2012, s. 2.

¹² W 2005 r. podstawowa stawka podatku VAT wynosiła w 1 %, najwyższa stawka podatku CIT – 35%, a najwyższa efektywna stawka podatku PIT wynosiła 45%. K. Wach, wyd. cyt., s. 45-65.

¹³ Ogólna wrażliwość budżetu państwa na cykle koniunkturalne może być mierzona wskaźnikiem elastyczności równowagi budżetowej (w % PKB) w stosunku do luki produkcji. Jest ona definiowana jako różnica pomiędzy cykliczną wrażliwością czterech kategorii podatków (podatku dochodowego od osób prawnych, podatku dochodowego od osób fizycznych, podatków pośrednich, składek na ubezpieczenie społeczne) a jedną pozycją wydatków budżetowych (wydatki bieżące), przy uwzględnieniu ich udziału w PKB. Powyższy wskaźnik określa zmianę równowagi budżetowej (jako % PKB) pod wpływem zmiany PKB o 1%. *Cyclically-Adjusted Budget Balances: Methodological Note. Economic Outlook*, OECD, Paris 2006. www.oecd.org, 19.03.2012.

¹⁴ Tamże, www.oecd.org, 19.03.2012.

¹⁵ W 2006 r. wskaźnik zadłużenia hiszpańskich gospodarstw domowych (określany jako procentowa relacja zadłużenia do dochodów netto) wyniósł 150%, co było najwyższym wynikiem spośród krajów OECD. L. Thompson, *Focus on Spain*, OECD, Paris 2008/2009, s. 79.

Tabela 1. Dochody i wydatki publiczne Hiszpanii w latach 2003-2007 (w % PKB)

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007
Stopa wzrostu realnego PKB (w cenach z 2000 r.)	3,1	3,3	3,6	4,1	3,5
Dochody publiczne (w % PKB)	38,0	38,8	39,7	40,7	41,1
Wydatki publiczne (w % PKB)	38,4	38,9	38,4	38,3	39,2
Saldo finansów publicznych (w % PKB)	-0,3	-0,1	1,3	2,4	1,9
Dług publiczny (w % PKB)	48,4	46,3	43,1	39,6	36,2
Dług publiczny (w mln euro)	382 032	389 142	391 745	390 225	381 401

Źródło: *Cyclical Adjustment of Budget Balances*, European Commission, Directorate General ECFIN Economic and Financial Affairs, Luxembourg 2011, s. 19; Eurostat, 20.03.2012.

Rządowa strategia konsolidacji fiskalnej w tym okresie zakładała zwiększenie efektywności gospodarowania w przedsiębiorstwach publicznych oraz racjonalizację wydatków rządowych. Założenia te nie zostały w pełni zrealizowane, a dobra sytuacja w sektorze finansów publicznych związana z dobrą koniunkturą nie mobilizowała do podejmowania bardziej radykalnych reform o charakterze systemowym i strukturalnym. Głównymi czynnikami sprzyjającymi dobrej koniunkturze w Hiszpanii w okresie poprzedzającym spowolnienie były: napływ imigrantów na rynek hiszpański, wzrost aktywności zawodowej kobiet czy niskie stopy procentowe¹⁶. W przypadku ostatniego czynnika decydujące było zmniejszenie oprocentowania 10-letnich obligacji rządowych z 12,75% w 1995 r. do 3% w 2005 r.¹⁷. Możliwość zaciągania relatywnie niedrogich pożyczek była wykorzystywana przez rząd Hiszpanii w celu zwiększania krajowej konsumpcji i inwestycji zwłaszcza na rynku nieruchomości.

4. Hiszpański sektor finansów publicznych w latach 2008-2011

W 2008 r. zakończył się czternastoletni okres wysokiej koniunktury w gospodarce hiszpańskiej. Dramatyczny spadek produkcji wpłynął z jednej strony na zmniejszenie dochodów publicznych, a z drugiej na wzrost wydatków budżetowych w związku ze znacznym wzrostem bezrobocia, przyczyniając się do powstania ujemnego salda budżetu już w tym samym roku (tab. 2)¹⁸.

Hiszpański sektor bankowy przetrwał ostrą fazę kryzysu ze stosunkowo niewielkimi stratami, co wynikało przede wszystkim z rygorystycznych wymogów ze strony nadzoru finansowego i stosunkowo wczesnego ograniczenia akcji kredytowej

¹⁶ *Economic Survey of Spain*, Policy Brief, OECD, Paris 2008, s. 1.

¹⁷ *Private debt dooms Spain in Greek tragedy*, www.ashiinvestments.com, 22.03.2012.

¹⁸ W 2008 r. stopa bezrobocia wzrosła o 10 punktów procentowych. C. Harrington, *The Spanish Financial Crisis*, s. 16, www.blogs.law.uiowa.edu, 19.03.2012.

Tabela 2. Dochody i wydatki publiczne Hiszpanii w latach 2008-2012

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011
Stopa wzrostu realnego PKB (w cenach z 2000 r.)	0,9	-3,7	-0,1	0,7
Dochody publiczne (w % PKB)	37,0	35,1	36,3	36,4
Wydatki publiczne (w % PKB)	41,5	46,3	45,6	43,0
Saldo finansów publicznych (w % PKB)	-4,5	-1,2	-9,3	-6,6
Dług publiczny (w % PKB)	40,1	53,8	61,1	-
Dług publiczny (w mln euro)	435 822	563 878	641 883	706 340

Źródło: *Cyclical Adjustment of Budget Balances*, European Commission, Directorate General ECFIN Economic and Financial Affairs, Luxembourg 2011, s. 19; Eurostat, 20.03.2012.

przez banki¹⁹. Słabym ogniwem hiszpańskiego systemu bankowego w okresie kryzysu okazały się kasy oszczędnościowe (*cajas de ahorro*)²⁰, które nie były objęte rygorystycznymi normami i wymagały wsparcia finansowego ze strony rządu już w 2009 r. Od lat 90. XX wieku liczba kas oszczędnościowych i poziom aktywów przez nie zarządzanych nieustannie malały²¹. Z 45 kas, które funkcjonowały na początku 2010 r., w 43 rozpoczęto procesy restrukturyzacji²².

Ważniejsze skutki kryzysu odnotowano w sferze realnej hiszpańskiej gospodarki, m.in. w związku z osłabieniem handlu z USA i Chinami²³. Jednak podstawową przyczyną załamania gospodarczego były spekulacje na hiszpańskim rynku nieruchomości²⁴. O ile w 2009 r. we wszystkich sektorach gospodarki odnotowano spadek poziomu produkcji, o tyle w budownictwie ujemne przyrosty zarejestrowano także w latach 2010 i 2011 (tab. 3).

¹⁹ W 2008 r. Banco Santander, jeden z największych banków Hiszpanii, obok BBVA (Banco Bilbao Vizcaya Argentaria), zdobył nawet pozycję największego banku w strefie euro dzięki tradycyjnym kredytom oraz umiejętnym przejęciom. M. Scott: *The rise of Santander. A Spanish bank emerges as a winner in global crisis*, "The Spiegel International" 2008, www.spiegel.de, 20.03.2012.

²⁰ Głównymi podmiotami hiszpańskiego systemu bankowego są: banki prywatne, kasy oszczędnościowe i kasy spółdzielcze. Kasy oszczędnościowe różnią się od banków prywatnych, gdyż powstają z inicjatywy wspólnot samorządowych, związków zawodowych, spółdzielni produkcyjnych i organizacji religijnych przy wykorzystaniu formuły fundacji. Ich działalność ma charakter filantropijny i jest ukierunkowana na obsługę grupy niezamożnych klientów indywidualnych i niewielkich podmiotów gospodarczych. P. Plizga, *System bankowy Hiszpanii w latach 1974-2000. Zarys ewolucji*. Materiały i Studia, Zeszyt nr 160, NBP, Warszawa 2003, s. 14-16.

²¹ W 1995 r. łączne aktywa kas oszczędnościowych stanowiły 29,1% ogółu aktywów instytucji zbiorowego inwestowania w Hiszpanii, a w 2001 r.: 25,3%. Tamże, s. 93.

²² *Claves del proceso de restructuración*, www.cajasdeahorros.es, 3.06.2012.

²³ A. Małkiewicz, *Kryzys. Polityczne, ekologiczne i ekonomiczne uwarunkowania*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2010, s. 102.

²⁴ Bańka spekulacyjna na rynku nieruchomości w Hiszpanii pojawiła się już w latach 80. XX wieku, czemu sprzyjały ulgi podatkowe, a w późniejszym okresie obniżenie stóp procentowych wraz z uzyskaniem członkostwa w strefie euro. W okresie 1999-2008 ceny w nowym budownictwie wzrosły niemal trzykrotnie. Z. Skupień, *Kryzys zadłużeniowy w Hiszpanii*, www.psz.pl, 10.01.2012.

Tabela 3. Procentowa zmiana PKB w latach 2009-2011 (2008 = 100)

Rok	PKB	Rolnictwo	Przemysł	Budownictwo	Usługi
2009	-3,7	-1,4	-10,9	-8,0	-0,9
2010	-0,1	-1,1	0,6	-7,8	1,4
2011	0,7	0,6	1,9	-3,8	1,1

Źródło: Boletín Económico, Banco de España, www.bde.es, 20.03.2012.

O ile spadek PKB w Hiszpanii był porównywalny ze zmniejszeniem poziomu produkcji w innych wysoko rozwiniętych krajach OECD, o tyle kryzys w gospodarce hiszpańskiej spowodował znacznie większy wzrost poziomu bezrobocia i głębszą nierównowagę finansów publicznych.

Reakcją hiszpańskiego rządu było zwiększenie inwestycji publicznych. Wraz z silnym spadkiem produkcji rósł zatem procentowy udział długu publicznego w PKB. Czynnikiem zwiększającym ryzyko utraty możliwości obsługi zadłużenia było to, że ok. 60% tego długu było finansowane przez inwestorów zagranicznych²⁵.

Program naprawczy przyjęty przez rząd hiszpański w styczniu 2009 r. zakładał stymulowanie produkcji i zatrudnienia przede wszystkim poprzez zwiększenie zagregowanego popytu. Wsparcie dla przedsiębiorstw i gospodarstw domowych wymagało zwiększenia zadłużenia publicznego w drodze emisji obligacji rządowych bądź oszczędności na innych wydatkach. Do lutego 2009 r. w odpowiedzi na kryzys hiszpańskie władze przeznaczyły 4,6% PKB na wykup aktywów i działalność pożyczkową skarbu państwa. Poziom depozytów objętych systemem gwarancji rządowych zwiększono z 20 tys. euro do 100 tys. euro, w wyniku czego gwarancje skarbu państwa udzielone sektorowi bankowemu, które nie wymagały płatności z góry, stanowiły 18,3% PKB²⁶. Działania te doprowadziły do dalszego wzrostu deficytu budżetowego, którego poziom zagrażał zaburzeniami na rynkach pieniężnych, oraz do przesunięcia środka ciężkości gospodarki ze sfery prywatnej do publicznej²⁷. Równocześnie wzrastało zadłużenie niefinansowego sektora prywatnego. W 2012 r. osiągnęło ono poziom 220% PKB²⁸.

Dopiero w 2010 r. rząd José Zapatero zapowiedział wprowadzenie mechanizmów redukujących wydatki budżetowe. Pierwsze działania polegały na redukcji wynagrodzeń urzędników i ograniczeniu inwestycji publicznych i pomocy rozwojowej.

Działaniom zmniejszającym deficyt budżetowy towarzyszyło rozpoczęcie reformy rynku pracy i systemu emerytalnego, którym przeciwne są związki zawodowe. Przeprowadzenie reform strukturalnych było konieczne już wcześniej, jednak podję-

²⁵ S. Owsiak, wyd. cyt., s. 74.

²⁶ *The Financial Crisis. Reform and Exit Strategies*, OECD, Paris 2009, s. 53.

²⁷ A. Małkiewicz, wyd. cyt., s. 154.

²⁸ *Private debt...*

cie konkretnych działań wymusił dopiero kryzys. Reforma rynku pracy dotyczyła przede wszystkim uelastycznienia reguł zatrudniania młodych pracowników poprzez promowanie czasowego zatrudnienia, natomiast zmiany w systemie emerytalnym polegały na podwyższeniu dolnej granicy wieku emerytalnego do 67 roku życia oraz wieku przechodzenia na wcześniejszą emeryturę do 63 roku życia²⁹. Ponadto zapomogę w wysokości 420 euro wypłacaną przez pół roku po utracie prawa do zasiłku zmniejszono do 350 euro oraz prawo do tego świadczenia ograniczono do osób, które uczęszczają na kursy zawodowe. Zmniejszeniu uległy zasiłki dla matek z tytułu urodzenia dziecka oraz pula środków przeznaczanych na walkę długoterminowym bezrobociem³⁰.

W 2011 r. władze hiszpańskie podejmowały kolejne działania w celu stabilizacji finansów publicznych. Wprowadzono do konstytucji zapis dotyczący limitu deficytu strukturalnego, który od 2020 r. będzie wynosił 0,4% PKB, a jego przekroczenie będzie możliwe jedynie w przypadku katastrofy, recesji lub innej sytuacji nadzwyczajnej.

Pomimo znaczących postępów w zakresie konsolidacji fiskalnej nadal podkreśla się m.in. konieczność przeprowadzenia reformy systemu podatkowego tak, aby w większym stopniu sprzyjał wzrostowi gospodarczemu. Aby osiągnąć ten cel, konieczne jest zmniejszenie obciążeń podatkowych dotyczących pracy oraz przerzucenie ich na konsumpcję i majątek³¹.

Czynnikami wskazującym na możliwość powtórzenia się scenariusza greckiego w Hiszpanii jest wzrost stopy oprocentowania hiszpańskich obligacji. Przy tym należy podkreślić, iż jest ona nadal niższa od oprocentowania obligacji greckich, irlandzkich czy portugalskich.

Kryzys ekonomiczny z 2008 r. miał charakter globalny i ulegał przeobrażeniom³². Stawiało to rządy poszczególnych państw w szczególnie trudnym położeniu, przede wszystkim dlatego, że stosowanie instrumentów aktywnej polityki fiskalnej napotyka szereg opóźnień: diagnostycznych, decyzyjnych, realizacyjnych czy wdrożeniowych. Ponadto o skali tego kryzysu świadczy duża liczba państw, w których wywołał on kryzysy fiskalne³³.

²⁹ Z. Skupień, wyd. cyt.

³⁰ C. Harrington, wyd. cyt., s. 16.

³¹ *Economic Survey of Spain*, Economics Department Working Paper No. 840, OECD, Paris 2010.

³² Początkowy kryzys bankowy rozszerzył się na rynek kapitałowy i walutowy, a następnie na rynek międzybankowy i kredytowy. W kolejnej fazie nastąpiła transmisja impulsów na sferę realną. E. Chojna-Duch, *Determinanty polityki fiskalnej wobec globalnego kryzysu ekonomicznego*, [w:] *Finanse publiczne a kryzys ekonomiczny*, red. A. Alińska, B. Pietrzak, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2011, s. 9.

³³ W krajach wysokorozwiniętych kryzysy fiskalne, definiowane jako sytuacja, w której w danym kraju następuje utrata możliwości obsługi długu publicznego i wzrost oprocentowania papierów dłużnych, wysoka stopa inflacji, znaczący program pomocowy współfinansowany ze środków MFW bądź dramatyczne ograniczenie źródeł finansowania państwa, wystąpiły w ośmiu państwach w 2008 r. i w dwóch w 2010 r. Natomiast biorąc pod uwagę zarówno kraje wysokorozwinięte, jak i kraje zaliczane

5. Podsumowanie

Zjawiska kryzysowe występujące w gospodarce światowej obejmują swym zasięgiem coraz większą liczbę państw, generując wiele negatywnych zjawisk w różnych obszarach gospodarowania. Współczesny kryzys ekonomiczny przerodził się w Hiszpanii w kryzys fiskalny, czyniąc większe niż w innych gospodarkach rozwiniętych szkody w sferze realnej. Załamanie gospodarki w 2008 r. skutkowało wzrostem stopy bezrobocia do rozmiarów najwyższych wśród krajów wysokorozwiniętych.

Równoważenie budżetu państwa czy osiągnięcie nadwyżki budżetowej, któremu nie towarzyszą odpowiednie reformy strukturalne i systemowe, nie jest przesłanką wystarczającą do tego, aby w okresie pogorszenia koniunktury uniknąć załamania finansów publicznych.

Z punktu widzenia tworzenia warunków korzystnych dla wzrostu gospodarczego błędem jest ograniczanie w fazie kryzysu tych wydatków budżetowych, które mają charakter prorozwojowy.

Wydaje się, że wzrost gospodarczy wynikający przede wszystkim ze wzrostu popytu konsumpcyjnego i inwestycyjnego na rynku nieruchomości, jakiego doświadczyła gospodarka Hiszpanii w pierwszej dekadzie XXI wieku, nie miał solidnych fundamentów po stronie podażowej, co skutkowało głębokim spadkiem produkcji w okresie pogorszenia koniunktury na rynkach światowych. Ponadto stymulowanie gospodarki środkami budżetowymi w początkowym okresie kryzysu spowodowało zwiększenie skali deficytu i długu publicznego, które stały się istotną barierą w procesie wychodzenia z recesji.

Ponadto zaniechanie ze strony władz hiszpańskich właściwego tempa zmian o charakterze strukturalnym i systemowym w okresie wysokiej koniunktury wpłynęło negatywnie na możliwości równoważenia finansów publicznych w okresie pogorszenia warunków gospodarowania. Hiszpania nie wykorzystała okresu dobrej koniunktury i występujących nadwyżek w budżecie centralnym do stworzenia wystarczającego zabezpieczenia dla budżetu w okresie pogorszenia koniunktury i znacznego spadku PKB. Zatem europejskie ramy instytucjonalne dla polityki fiskalnej nie powstrzymały władz hiszpańskich przed prowadzeniem procyklicznej polityki w okresie wzrostu gospodarczego.

Gospodarka hiszpańska nadal wymaga przeprowadzenia reform strukturalnych w zakresie: rynku pracy (reforma rygorystycznej ochrony pracowników zatrudnionych na podstawie długookresowych kontraktów), systemu edukacji (zmniejszenie liczby uczniów, którzy przerywają naukę, zwiększenie odpowiedzialności i autonomii szkół) oraz regulacji rynków (reforma zwiększająca zakres konkurencji oraz re-

---

do rynków wschodzących, stwierdzić należy, że w latach 2008 i 2009 kryzysy finansowe wystąpiły w piętnastu krajach, a w 2010 r. – w pięciu państwach. E. Baldacci, I. Petrova, N. Belhocine, G. Dobrescu, S. Mazraani, *Assessing Fiscal Stress*, IMF Working Paper WP/11/100, Washington, D.C. 2011, s. 10.

forma regulacji, które w niektórych sektorach ograniczają możliwość wejścia nowych przedsiębiorstw na rynek – dotyczy to zwłaszcza rynku usług transportowych i pocztowych).

Literatura

- Acocella N., *Zasady polityki gospodarczej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.
- Baldacci E., Petrova I., Belhocine N., Dobrescu G., Mazraani S., *Assessing Fiscal Stress*, IMF Working Paper WP/11/100, Washington, D.C. 2011.
- Blaug M., *Teoria ekonomii. Ujęcie retrospektywne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.
- Boletín Económico, Banco de España, www.bde.es.
- Buti M., Sapir A., *EMU and Economic Policy in Europe. The Challenge of the Early Years*, Edward Elgar Publishing Ltd, Cheltenham 2002.
- Calmfors L., *Dyscyplinowania budżetu można uczyć się od Szwecji*, www.obserwatorfinansowy.pl.
- Claves del proceso de restructuración*, www.cajasdeahorros.es.
- Cyclical Adjustment of Budget Balances*, European Commission, Directorate General ECFIN Economic and Financial Affairs, 2011.
- Cyclically-Adjusted Budget Balances: Methodological Note. Economic Outlook*, OECD, Paris 2006. www.oecd.org.
- Czernielewska-Rutkowska M., *Europeizacja polityki fiskalnej – adaptacja państw członkowskich do ram budżetowych UE. Wnioski dla Polski*, Centrum Europejskie Natolin, Warszawa 2003.
- Economic Survey of Spain*, Policy Brief, OECD, Paris 2008.
- Economic Survey of Spain*, Economics Department Working Paper No. 840, OECD, Paris 2010.
- Finanse publiczne a kryzys ekonomiczny*, red. A. Alińska, B. Pietrzak, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2011.
- Gajewski P., Skiba L., *Problemy polityki fiskalnej Polski na drodze do strefy euro w kontekście uwarunkowań i doświadczeń innych państw*. NBP, Biuro ds. Integracji ze Strefą Euro, Warszawa 2010.
- Harrington C., *The Spanish financial crisis*, <http://blogs.law.uiowa.edu>.
- Iwanicz-Drozdowska M., *Kryzysy bankowe w Europie. Kraje uprzemysłowione*, [w:] *Kryzysy bankowe. Przyczyny i rozwiązania*, red. M. Iwanicz-Drozdowska, PWE, BFG, Warszawa 2002.
- Małkiewicz A., *Kryzys. Polityczne, ekologiczne i ekonomiczne uwarunkowania*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2010.
- Ślizga P., *System bankowy Hiszpanii w latach 1974-2000. Zarys ewolucji*. Materiały i Studia, Zeszyt nr 160, NBP, Warszawa 2003.
- Polityka gospodarcza*, red. B. Winiarski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
- Private debt dooms Spain in Greek tragedy*, www.ashiinvestments.com.
- Scott M., *The rise of Santander. A Spanish bank emerges as a winner in global crisis*, "The Spiegel International" 2008, www.spiegel.de.
- Skupień Z., *Kryzys zadłużeniowy w Hiszpanii*, www.psz.pl.
- The Financial Crisis. Reform and Exit Strategies*, OECD, Paris 2009.
- Uchwała Rady Europejskiej dot. Paktu Stabilności na rzecz Wzrostu Gospodarczego, Amsterdam 17.06.1997 (97/C 236/01).
- Wach K., *Systemy podatkowe krajów Unii Europejskiej*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2005.
- Wahrig L., *Tax revenue in the European Union*, Eurostat, "Statistics in Focus" 2/2012.

FISCAL POLICY IN SPAIN IN THE CONDITIONS OF ECONOMIC CRISIS 2008+

Summary: The rise of the amount of economic crisis as well as changes in the nature of crisis occurrences happening in different areas of the global economy have been observed in the last two decades. The economic situation failure can significantly restrict the possibility of clearing a public finance sector. The excessive increase of budgetary deficit and public debt can be a considerable barrier in the process of economic growth. Fiscal policy is a very important instrument in the process of balancing budget revenue and expenditure, especially in the economic and monetary union. The article is an attempt of presentation of the fiscal policy as one of the instruments being used to balance the public finance sector in Spain in the conditions of economic crisis. The article also seeks the answer to the question about the effectiveness of the policy in a long term.

Keywords: fiscal policy, public finance.